

Novi prilozi za životopis Antuna Mede (oko 1546 – 1603)*

DORA IVANIŠEVIĆ
Central European University
Beč, Republika Austrija
dora.ivanisevic2019@gmail.com

UDK 101(091)497.5"15"
IMedo, A.
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 14. 6. 2023.
Prihvaćeno: 21. 6. 2023.
[https://doi.org/10.52685/pihfb.49.2\(98\).2](https://doi.org/10.52685/pihfb.49.2(98).2)

Sažetak

U radu se prikazuje životopis Antuna Mede (oko 1546 – 1603), dubrovačkog trgovca pučanina i filozofa, ukorijenjen u društveno-povijesni kontekst Dubrovnika druge polovice 16. stoljeća. Ponekad nekritički preuzimani od Ignjata Đurđevića (1675 – 1737) i drugih starih biografa istaknutih Dubrovčana, podaci u dosadašnjoj literaturi ovdje se ispravljaju i proširuju na temelju saznanja nastalih arhivskim istraživanjem.

Ključne riječi: Antun Medo, Dubrovnik, šesnaesto stoljeće, društvene veze, trgovac pučanin, kasnorenesansni filozof

1. »Pravi trgovac«: kulturni kontekst

Benedikt Kotrulj (oko 1416 – 1469?), dubrovački trgovac, stručni pisac i humanist, u svojoj je raspravi *Knjiga o vještini trgovanja (Libro del arte dela mercatura)* napisanoj na talijanskom jeziku 1458. godine pretresao razna pitanja trgovačkog poslovanja, no zapravo je osoba trgovca bila u središtu njegova interesa. Naime, sustavno je gradio lik savršenog trgovca s obzirom na njegov vjerski, građanski i obiteljski život u trima od sveukupno četiri knjige, te izmijenjeni naslov prvog izdanja, *O trgovini i savršenom trgovcu (Della mercatura e del mercante perfetto)*, koje je creski filozof Frane Petrić (1529 – 1597) priredio i tiskao u svojoj izdavačkoj kući u Veneciji 1573. godine, bolje odgovara sadržaju

---

* Ovaj rad u cijelosti je financirala Hrvatska zaklada za znanost u sklopu istraživačkog projekta IP–2018–01–4966. Zahvaljujem voditelju projekta, dr. sc. Pavelu Gregoriću i anonimnim recenzentima na korisnim primjedbama uz prvu verziju ovoga rada.

rasprave od izvornoga naslova.¹ Kotruljeva rasprava tematski i idejno spada u tada rastuću literaturu talijanskih humanista o poimanju čovjeka, o njegovoj ulozi, pravima i dužnostima u privatnom i javnom životu, te o svrhovitome, dostojanstvenom i sretnome životu.² Kotrulju, koji je po svoj prilici uživao povlašteni položaj na dvoru napuljskoga kralja Alfonsa Aragonskog (vl. Aragona 1416 – 1458; vl. Napulja 1442 – 1458), vremenski, geografski i misaono bliski su bili dvojica humanista u Alfonsovoj službi: Bartolomeo Facio (oko 1400 – 1457) koji je 1440-ih sastavio dvije rasprave na latinskome, *O sretnome životu* (*De vitae felicitate*) i *O ljudskoj izvrsnosti* (*De excellentia hominis*) te Giannozzo Manetti (1396 – 1459), firentinski političar i jedan od vodećih firentinskih humanista 1440-ih, koji je 1452. dovršio i Alfonsu posvetio svoju bitno razrađeniju i učeniju latinsku raspravu *O ljudskom dostojanstvu i izvrsnosti* (*De dignitate et excellentia hominis*). Nešto ranije, vjerojatno sredinom 1430-ih, Matteo Palmieri (1406 – 1475), također istaknuti firentinski političar i humanist, na talijanskome je sastavio raspravu *Građanski život* (*Vita civile*) koja će postati referentno djelo građanskog humanizma nakon što joj prvo tiskanje 1529. olakša dostupnost i kolanje. Otprilike u isto vrijeme, polihistor Leon Battista Alberti (1404 – 1475) na talijanskome je sastavio svoju raspravu *O obitelji* (*Della famiglia*; prve tri knjige dovršio je 1433/1434. a četvrtu 1441. godine), koja će, unatoč tome što je prvi put bila tiskana tek 1843, biti popularno štivo već u 15. stoljeću.³ Takvim promišljanjima o savršenome čovjeku

¹ Za pregled rukopisa i izdanja Kotruljeve rasprave vidi: Žarko Muljačić, »U potrazi za izvornim Kotruljevićem«, u: Vladimir Stipetić (ur.), *Dubrovcin Benedikt Kotruljević: Hrvatski i svjetski ekonomist XV. stoljeća* (Zagreb: HAZU – Hrvatski računovođa, 1996), pp. 3–17; Zdenka Janeković Römer, »Benedikt Kotrulj u potrazi za savršenim trgovcem«, u: Benedikt Kotrulj, *Libro del arte dela mercatura / Knjiga o vještini trgovanja*, Zdenka Janeković Römer (prir. i prev.) (Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti u Dubrovniku HAZU-a – Hrvatski računovođa, 2008), pp. 15–28.

² Paul Oskar Kristeller, *Renaissance Concepts of Man, and Other Essays* (New York: Harper & Row, 1972), pp. 1–22; Charles Trinkaus, »The Renaissance Idea of the Dignity of Man«, u: Philip P. Wiener (ur.), *Dictionary of the History of Ideas* (New York: Scribner, 1973), pp. 136–147; Ljerka Schiffler, »Praktično-etička dimenzija 'Savršena trgovca' B. Kotruljevića«, u: Vladimir Stipetić (ur.), *Dubrovcin Benedikt Kotruljević: Hrvatski i svjetski ekonomist XV. stoljeća* (Zagreb: HAZU – Hrvatski računovođa, 1996), pp. 161–169; eadem, »Etičko-humanistička misao Benedikta Kotruljevića«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 22/1–2(43–44) (1996), pp. 117–142.

³ Za tematske i idejne sličnosti između navedenih talijanskih humanista i Kotrulja vidi: Ugo Tucci, »Introduzione«, u: Benedetto Cotrugli Raguseo, *Il libro dell'arte di mercatura*, Ugo Tucci (prir.) (Venezia: Arsenale editrice, 1990), p. 46;

Schiffler, »Praktično-etička dimenzija 'Savršena trgovca'«, pp. 161–166; eadem, »Etičko-humanistička misao«, pp. 120–129; Luca Boschetto, »Tra Firenze e Napoli. Nuove testimonianze sul mercante-umanista Benedetto Cotrugli e sul suo 'Libro dell'arte di mercatura'«, *Archivio*

i savršenom društvenom poretku, pridružuje se i Kotrulj svojom raspravom o savršenom trgovcu u kojoj je, kako je Ljerka Schiffler prikladno rekla, »veličao etički ideal srednje klase« odnosno višeg sloja trgovaca pučanina koji su činili takozvanu sekundarnu elitu Republike a kojoj su i Kotrulj i Medo pripadali.⁴

Temeljna značajka Kotruljeva savršenog trgovca njegova je univerzalnost: sveobuhvatan i svestran čovjek pretpostavka je savršenog trgovca koji u sebi objedinjuje praksu i iskustveno znanje te razum i knjiško znanje pri čemu raznolikošću svojih znanja, vještina i interesa nužno nadilazi svoju specijalizaciju.⁵ Takvim se poimanjem Kotrulj kako uklapa tako i doprinosi izgradnji i širenju ideala čovjeka specifičnog za renesansnu kulturu.⁶ Kad je riječ o posebnim a potrebnim znanjima, pored podrazumijevajućih trgovačkih, Kotrulj od trgovca ima tolika očekivanja da ga hvata malaksalost i prije same razrade teme, a njegova je misao vodilja da u što je veći broj znanosti i slobodnih umijeća trgovac upućen to je njegovo savršenstvo veće.⁷ »Savršen i uglađen trgovac« mora, dakle, biti pismen u latinskom, znati gramatiku i logiku te biti dobar govornik, mora posjedovati filozofsko i teološko znanje, znati pravo, kozmografiju, pa i proricateljsku astrologiju.⁸ Knjiška naobrazba služi trgovcu da spozna samoga sebe kao preduvjet poznavanja drugih, te da se pouči vrlinama i njima osnaži i oplemeni svoj duh.⁹ Osim toga, trgovac širokom naobrazbom stječe integritet, ugled i vjerodostojnost kod širokog raspona ljudi s kojima posluje, te je i praktično rabi u raznim aspektima trgovačkog poslovanja i građanskog života.¹⁰ Naposljetku, kao opće mjesto antičke i renesansne kulture, »pravi trgovac« zna

---

storico italiano 163 (2005), pp. 711–713. Za osnovne bio-bibliografske podatke o navedenim talijanskim humanistima vidi: *Dizionario Biografico degli Italiani* (Roma: Istituto della enciclopedia italiana Treccani, 2015), https://www.treccani.it/catalogo/catalogo_prodotti/grandi_opere/biografia_nazionale/dizionario_biografico_degli_italiani.html, (pristupljeno 6. kolovoza 2023). Za veze između navedenih firentinskih humanista vidi: Brian Jeffrey Maxson, *The Humanist World of Renaissance Florence* (Cambridge: CUP, 2014), passim.

⁴ Schiffler, »Praktično-etička dimenzija 'Savršena trgovca'«, na p. 165; eadem, »Etičko-humanistička misao«, na p. 128.

⁵ Ilustrativna su mjesta, koja ovdje i niže navodim prema izdanju i prijevodu Zdenke Janeković Römer (v. bilj. 1): Kotrulj, *Knjiga o vještini trgovanja*, Janeković Römer (prir. i prev.), »Predgovor« (ff. 1–3'), I, 1 (ff. 3'–6'), II, Predgovor (ff. 41'–42'), III, 1 (ff. 60'–62'), III, 2 (ff. 63–64), III, 3 (ff. 64–67). Vidi i: Schiffler, »Etičko-humanistička misao«, pp. 129–141.

⁶ Joan Kelly Gadol, »Universal Man«, u: Philip P. Wiener (ur.), *Dictionary of the History of Ideas* (New York: Scribner, 1973), pp. 437–443.

⁷ Kotrulj, *Knjiga o vještini trgovanja*, Janeković Römer (prir. i prev.), III, 3 (f. 64, f. 66').

⁸ Kotrulj, *Knjiga o vještini trgovanja*, Janeković Römer (prir. i prev.), III, 3 (ff. 66–67).

⁹ Kotrulj, *Knjiga o vještini trgovanja*, Janeković Römer (prir. i prev.), III, Predgovor (ff. 59'–60'), III, 2 (ff. 63–64), III, 3 (ff. 64–67).

¹⁰ Kotrulj, *Knjiga o vještini trgovanja*, Janeković Römer (prir. i prev.), III, 3 (ff. 64–67).

kada se povući iz javnog života i prepustiti svoje poslove nasljednicima, a starost provesti u aktivnoj dokolici posvećenoj, između ostalog, intelektualnome radu.¹¹

Kotrulj je raspravu posvetio Franu Stjepanovu a, prema razložnoj pretpostavci Zdenke Janeković Römer, po svoj prilici riječ je o Franu Stjepanovu Caselli, Kotruljevu šurjaku i prijatelju, također antuninu koji je trgovao u južnoj Italiji, i namijenio ju je za poduku njemu i drugim trgovcima.¹² Čini se da je rasprava naišla na topli prijem kod ciljane publike: najstariji detektirani prijepis vlastoručno je napravio dubrovački trgovac Marin Rafaelov 1475. godine u Napulju¹³ i inicijativa za njezino tiskanje došla je od dubrovačkog trgovca Ivana Josipovića koji je rukopis donio iz Dubrovnika u Petrićevu tiskaru u Veneciji 1568. ili 1569. kako bi svijet, a naročito dubrovački trgovci, »uzmogli uživati preslatke plodove tako rijetka duha«. Josipović je tiskano djelo posvetio dubrovačkom trgovcu, antuninu Franu Radaljeviću.¹⁴ Ako je pak za vjerovati dubrovačkome biografu Serafinu Crijeviću (1686 – 1759), jednom tiskana rasprava je postala bestseler i prvo je izdanje bilo brzo rasprodano.¹⁵ Kotruljev etos savršenog trgovca očito je, s jedne strane, bio blizak i privlačan etosu višeg sloja dubrovačkih trgovaca i preko stotinu godina nakon što je raspravu sastavio, a, s druge strane, Kotruljev je lik savršenog trgovca mogao djelovati poticajno i oblikotvorno na stasajuće trgovce, poput Antuna Mede (oko 1546 – 1603), u drugoj polovici 16. stoljeća u Dubrovniku.

Antun Medo dubrovački je trgovac i samouki filozof te se smatra predstavnikom kasnorenesansnog aristotelizma u Dubrovniku.¹⁶ Godina rođenja mu

¹¹ Kotrulj, *Knjiga o vještini trgovanja*, Janeković Römer (prir. i prev.), IV, 10 (ff. 96–98). Za složeni pojam dokolice (*otium*) vidi: Brian Vickers, »Leisure and Idleness in the Renaissance: The Ambivalence of Otium«, *Renaissance Studies* 4 (1990), pp. 1–37.

¹² Janeković Römer, »Benedikt Kotrulj u potrazi za savršenim trgovcem«, p. 15 i bilj. 2 na p. 15. Kotrulj, *Knjiga o vještini trgovanja*, Janeković Römer (prir. i prev.), »Predgovor« (f. 1).

¹³ Rukopis R, cod. XV, 15802: 98', Biblioteka Nazzjonali ta' Malta. Janeković Römer, »Benedikt Kotrulj u potrazi za savršenim trgovcem«, pp. 15–22.

¹⁴ Benedikt Kotruljević, *Knjiga o umijeću trgovanja*, Žarko Muljačić (prev.) (Zagreb: Binoza press, 2005), »Posveta I. Giuseppija F. Radaljeviću«, pp. 188–190, na p. 188; Janeković Römer, »Benedikt Kotrulj u potrazi za savršenim trgovcem«, pp. 15–22.

¹⁵ Seraphinus Maria Cerva, *Bibliotheca Ragusina*, sv. 1, Stjepan Krasić (ur.) (Zagreb: JAZU, 1975), s. v. »Benedictus Cotrullius«, p. 158: »ob excellentiam enim operis paucis diebus exemplaria omnia prioris editionis fuere dividendita«.

¹⁶ Za položaj Mede u kontekstu hrvatske renesansne filozofije vidi: Nenad Mišević, »Croatian Philosophy«, u: Ted Honderich (ur.), *The Oxford Companion to Philosophy* (Oxford: OUP, 2005), p. 184; Luka Boršić, Ivana Skuhala Karasman, Pavel Gregorić, »Croatian Renaissance Philosophy«, u: Marco Sgarbi (ur.), *Encyclopedia of Renaissance Philosophy* (Cham: Springer, 2022), p. 920. Za pregled Medine filozofske misli vidi: Erna Banić-Pajnić, »Antun Medo (Antonius Medus Calossius): Neki rezultati istraživanja života i rada dubrovačkog filozofa XVI.

nije izravno dokumentirana, a u članku se predlaže 1546. kao približna godina; pouzdano je umro 1603. Filozofski mu *floruit* pada u kraj 16. stoljeća kada je, prema vlastitim riječima, nakon najmanje četiri godine izučavanja Aristotela, počeo izdavati svoja djela na latinskom jeziku u Veneciji u tiskari Francesca Bariletta: *Tumačenje dvanaeste knjige Aristotelove 'Metafizike'* (*In librum duodecimum Metaphysicae Aristotelis expositio*, 1598), *Tumačenje sedme knjige Aristotelove 'Metafizike'* (*In librum septimum Metaphysicae Aristotelis expositio*, 1599) i *Neke primjedbe o Porfirijevim 'Predikabilijama'* (*Quaedam animadversiones in Praedicabilia Porphyrii*, 1600).¹⁷ Ako je predložena godina rođenja održiva, to znači da se izučavanju filozofije posvetio kada je prešao pedesetu, u dobi kad se »pravi trgovac«, prema Kotrulju, valja povući iz posla i posvetiti intelektualnome radu.¹⁸ Medo je pokazao da je pismen na latinskome te da je upućen u logiku, filozofiju, i to prije svega u metafiziku, i u »astrologiju« odnosno današnju astronomiju. Štoviše, najzanimljiviji je Medin doprinos na području »astrologije«: svoj je koncentrički kozmološki model, izgrađen na metafizičkim osnovama, iznio u sklopu svoga tumačenja osmog poglavlja *Metafizike* XII.¹⁹ Kotruljeva rasprava pruža uvid u ideal trgovca i dočarava

---

stoljeća«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 2/1–2(3–4) (1976), pp. 67–85, osobito na pp. 70–85; eadem, *Antun Medo – dubrovački filozof šesnaestog stoljeća* (Zagreb: Odjel za povijest filozofije Centra za povijesne znanosti, 1980), pp. 63–190; Pavel Gregorić, »Medin aristotelizam«, u: Porfirije, *Uvod (Predikabilije)* – Antun Medo, *Neke primjedbe o Porfirijevim 'Predikabilijama'*, Pavel Gregorić, Dora Ivanišević (prir. i prev.) (Zagreb: Institut za filozofiju, 2022), pp. 114–117; idem, »O Medinu 'Tumačenju Metafizike XII'«, u: Aristotel, *Metafizika XII* – Antun Medo, *Tumačenje dvanaeste knjige Aristotelove 'Metafizike'*, Pavel Gregorić, Dora Ivanišević (prir. i prev.) (Zagreb: Institut za filozofiju, 2022), pp. 31–51.

¹⁷ *Antonii Medi Ragusini in librum duodecimum Metaphysicae Aristotelis expositio* (Venecija: Francesco Bariletto, 1598). Dalje navodim prema suvremenom izdanju i prijevodu: Aristotel, *Metafizika XII* – Antun Medo, *Tumačenje dvanaeste knjige Aristotelove 'Metafizike'*, Pavel Gregorić, Dora Ivanišević (prir. i prev.) (Zagreb: Institut za filozofiju, 2022). *Antonii Medi Ragusini in librum septimum Metaphysicae Aristotelis expositio* (Venecija: Francesco Bariletto, 1599); u nedostatku suvremenog dalje navodim prema tom izdanju iz 1599. *Antonii Medi Ragusini quaedam animadversiones in Praedicabilia Porphyrii* (Venecija: Francesco Bariletto, 1600). Dalje navodim prema suvremenom izdanju i prijevodu: Porfirije, *Uvod (Predikabilije)* – Antun Medo, *Neke primjedbe o Porfirijevim 'Predikabilijama'*, Pavel Gregorić, Dora Ivanišević (prir. i prev.) (Zagreb: Institut za filozofiju, 2022). Za Medin osvrt na vlastito izučavanje Aristotela vidi: Medo, *Neke primjedbe o Porfirijevim 'Predikabilijama'*, Gregorić, Ivanišević (prir. i prev.), III, 11, pp. 180–181.

¹⁸ Kotrulj, *Knjiga o vještini trgovanja*, Janeković Römer (prir. i prev.), IV, 10.

¹⁹ Za Medinu kritiku matematičke astrologije vidi: Medo, *Tumačenje 'Metafizike XII'*, Gregorić, Ivanišević (prir. i prev.), 8. 7–10, pp. 228–232; za Medinu astrologiju kao dio metafizike vidi: Medo, *Tumačenje 'Metafizike XII'*, Gregorić, Ivanišević (prir. i prev.), 8. 6 (pp. 226–229), 8. 11–21, pp. 232–241. Za Medinu kozmologiju vidi: Mihaela Girardi-Karšulin, »Je li astrologija

nam kulturni kontekst u kojem Medu treba sagledati: vrednujući ga prema vrijednostima društvene grupe kojoj je pripadao, može se reći da je svestrani Medo bio »pravi trgovac«.

Upravo će to ovaj članak nastojati pokazati društveno-povijesnom kontekstualizacijom novih uvida nastalih arhivskim istraživanjem:²⁰ naime, Antun Medo je, sudeći po čvorištima svojih najbližih društvenih veza, bio prvenstveno trgovac, premda je u povijest upisan kao gorljivi aristotelovac. Analiza će biti kvalitativna: blisko čitanje arhivske građe nastale djelovanjem službi Dubrovačke Republike s posebnim osvrtom na najzastupljeniju kategoriju podataka – osobe koje su bile na neki način povezane s Antunom i njegovom suprugom Marijom, rođenom Matulinović – kako bi se stekao uvid u njihove društvene uloge i osobne zajednice.²¹ Novostečeni su uvidi uvjetovani kako oskudnošću tako i naravi građe koju sam zasad uspjela detektirati i konzultirati u Državnom arhivu u Dubrovniku, pa rad ne pretendira na sveobuhvatnost a zaključna su razmatranja nužno provizorna.

---

matematika ili metafizika? Raguseiusovo pismo Medu«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 43/1(85) (2017), pp. 29–47; Ivica Martinović, Mihaela Girardi-Karšulin, »Antonius Medus / Antun Medo, 'Metaphysicae Aristotelis libri XII capitis VIII expositio' (1598)«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 43/2(86) (2017), pp. 585–646; Pavel Gregorić, »O predmetu 'astrologije' i trima kozmološkim modelima«, u: Aristotel, *Metafizika XII – Antun Medo, Tumačenje dvanaeste knjige Aristotelove 'Metafizike'*, Gregorić, Ivanišević (prir. i prev.), pp. 24–51.

²⁰ Analiza se temelji na građi koja se čuva u Državnom arhivu u Dubrovniku (dalje: DAD) a uključuje ugovor o zajmu Kristofa Mede, Antunova oca, knjiženom 10. 12. 1546. (DAD, *Diplomata et acta*, sv. 6, br. 257); bračni ugovor Antuna Mede i Marije Matulinović sklopljen 1. 12. 1579. (DAD, *Pacta matrimonialia*, sv. 10, foll. 19r–19v); zabilježbe o skrbništvu (DAD, *Tutores notariae*, fond 12, ser. 3, vol. 5, fol. 57r za Medu kao tutora, i DAD, *Tutores notariae*, fond 12, ser. 3, vol. 5, fol. 68v za tutore Antunove udovice Marije i njihovih kćerki); oporuku Marije Mede iz 1620. (DAD, *Testamenta notariae*, sv. 56, foll. 27r–29r), na koju mi je skrenula pozornost prof. Irena Bratičević, vrsna poznavateljica dubrovačke književne povijesti, i na tome joj, kao i na nesebičnom dijeljenju svoje knjižnice, od srca zahvaljujem.

²¹ Pristup temi inspiriran je analizom ego-mreža koja polazi od pojedinca (jednog čvora) te nastoji detektirati što više odnosa različite naravi toga pojedinca (drugih čvorova koji su s njime povezani). Time se uspostavlja osobna zajednica pojedinca formirana kombinacijom društvenih struktura i osobnoga djelovanja, pri čemu odnosi imaju ključan utjecaj na život pojedinca s obzirom na to da uvjetuju iskustva i prilike, pa ego-mreže pružaju i uvid u različite društvene uloge pojedinca. Za temeljna načela analize ego-mreže vidi: Barry Wellman, Peter J. Carrington, Alan Hall, »Networks as Personal Communities«, u: Barry Wellman, S. D. Berkowitz (ur.), *Social Structure: A Network Approach* (Cambridge: CUP, 1988), pp. 130–184. Za odličan kritički pregled primjene teorija i metoda analize društvenih mreža koje su razvili sociolozi na ranonovovjekovnu povijest vidi: Kate Davison, »Early Modern Social Networks: Antecedents, Opportunities, and Challenges«, *The American Historical Review* 124/2 (2019), pp. 456–82; vidi i: Zrinka Blažević, Tihana Kušter, »Historija isprepletanja danas: teorijska polazišta i istraživačke perspektive«, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest* 52/1 (2020), pp. 15–36.

2. Stanje istraženosti života Antuna Mede

Životopis Dubrovčanina Antuna Mede donose djela leksikonske i kulturno-povijesne naravi starih dubrovačkih biografa koji su proučavali književno-znanstveni rad svojih sugrađana počev od Ignjata Đurđevića (1675 – 1737), preko Serafina Crijevića (1686 – 1759) i Sebastijana Slade Dolcija (1698/9 – 1777), do Franje Appendinija (1768 – 1837).²² K tome, biografske podatke uključuju i suvremeni pojedinačni radovi posvećeni prije svega Medinom filozofskom stvaralaštvu.²³ Prvi, Đurđevićev, prikaz Medina života i djela uključen u njegov spis Životopisi slavnih Dubrovčana (*Vitae illustrium Rhacusinorum*) nastao je nešto više od stotinu godina nakon Medine smrti.²⁴ Kao i preostaloj trojici Medinih biografa, jedina Đurđeviću poznata građa bila su Medina tri filozofska

²² Glavni Đurđevićev biografski spis na latinskom *Životopisi slavnih Dubrovčana* (punog latinskog naslova *Vitae et carmina nonnullorum illustrium civium Rhacusinorum*), u kojem donosi 105 životopisa dubrovačkih autora od 15. do 17. stoljeća, ostao je nedovršen, a rukopis je zajedno s još dvama popratnim tekstovima, pismom Radi Miličiću na talijanskome i latinsku posvetu *Saltijera slovinskog* Marinu Zlatariću, objavio Petar Kolendić 1935. i opremio ga korisnim bilješkama. Navodim prema: *Biografska dela Ignjata Đurđevića*, Petar Kolendić (ur.) (Beograd: Srpska kraljevska akademija, 1935). Stjepan Krasić objavio je 1975. godine rukopis Crijevićeva djela na latinskom *Dubrovačka biblioteka (Bibliotheca Ragusina)*, koje sadrži 435 biografije dubrovačkih autora i učenjaka. Navodim prema: Seraphinus Maria Cerva, *Bibliotheca Ragusina*, 4 sv, Stjepan Krasić (ur.) (Zagreb: JAZU, 1975). Latinsko djelo Sebastijana Slade Dolcija *Dubrovačka književna kronika (Fasti litterario-Ragusini)* objavljeno je u Veneciji 1767. godine, a dostupno je u hrvatskom prijevodu Pavla Knezovića. Navodim prema: Sebastijan Slade, *Fasti litterario Ragusini – Dubrovačka književna kronika*, Pavao Knezović (prev.) (Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 2001). Talijansko djelo Franje Appendinija *Notizie storico-critiche sulle antichità, storia e letteratura de' Ragusei* objavljeno je u dva sveska u Dubrovniku 1802. i 1803. a dostupno je u prijevodu Ante Šoljića. Navodim prema: Francesco Maria Appendini, *Povijesno-kritičke bilješke o starinama, povijesti i književnosti*, Ante Šoljić (prev.) (Dubrovnik: Matica hrvatska – Ogranak Dubrovnik, 2016).

²³ Banić-Pajnić, »Antun Medo (Antonius Medus Calossius)«, pp. 67–68; eadem, *Antun Medo – dubrovački filozof šesnaestog stoljeća*, pp. 47–62; Dora Ivanišević, »O izvorima, životu i djelu Antuna Mede«, u: Porfirije, *Uvod (Predikabilije) – Antun Medo, Neke primjedbe o Porfirijevim 'Predikabilijama'*, Gregorić, Ivanišević (prir. i prev.), pp. 105–114; eadem, »O životu i djelu Antuna Mede«, u: Aristotel, *Metafizika XII – Antun Medo, Tumačenje dvanaeste knjige Aristotelove 'Metafizike'*, Pavel Gregorić, Dora Ivanišević (prir. i prev.), pp. 11–16. Vidi još i suvremene leksikonske natuknice: Stipe Kutleša (ur.), *Filozofski leksikon* (Zagreb: Leksikografski zavod Miroslava Krležice, 2012), s. v. »Medo, Antun (Antonius Medus Calossius)«, pp. 738–739; leksikonska natuknica Instituta za filozofiju – Zagreb dostupna na mrežnoj poveznici https://www.ifzg.hr/digitalna_bastina/antonius-medus-calossius/, (pristupljeno 25. svibnja 2023).

²⁴ Filolog Pavle Popović datira Životopise u razdoblje između 1712. i 1716. godine, koje je Đurđević proveo u benediktinskom samostanu sv. Jakova na Višnjici u Dubrovniku posvećen književno-znanstvenom radu. Pavle Popović, »Uvod«, u: *Biografska dela Ignjata Đurđevića*, Kolendić (ur.), pp. xxxiv–xxxv.

djela i nekolicina epigrama Didaka Pira (1517 – 1599), latinskog pjesnika i humanista, posvećena svome prijatelju i pokrovitelju. Metoda izrade i struktura svih četiriju natuknica je ista: biografi su satkali Medin životopis na temelju par anegdotalnih podataka koje Medo iznosi u posvetama i predgovorima svojih djela i na temelju Didakove poezije – svaki je, primjerice, priložio jedan od Didakovih epigrama kao potvrdu za svoj »podatak« o Medinu životu – pri čemu su si dopuštali veću (Đurđević, Crijević, Appendini) ili manju (Slade Dolci) interpretativnu slobodu kako bi od te mršave građe sastavili cjelovitu biografsku natuknicu. Ante Šoljić je zgodno okarakterizirao Appendinijevu historiografsku metodu kazavši da je »domišljanje rabio tako smiono da je prečesto od domišljanja otklizio u *izmišljanje*«, i to vrijedi i za ostale.²⁵ S iznimkom Petra Kolendića, koji je na temelju arhivske građe upotpunio ili korigirao neke biografske podatke koje donosi Đurđević, poput godine Medine smrti ili identiteta njegove žene, suvremena je znanost nerijetko nekritički preuzimala domišljanja ili preuveličavanja starih dubrovačkih biografa.²⁶

Tako se Medi ustrajno pripisuje grčko porijeklo, koje Đurđević, inače dobar poznavatelj grčkoga jezika, utvrđuje na temelju Medina nadimka *Callos*: grecizira ga, naime, u *Κάλλος* i etimološki povezuje s grčkim pridjevom *καλός* (lijep).²⁷ Nadalje, kako bi napuhali Medin filozofski značaj, ti su ga biografi

²⁵ Za Đurđevićevu metodu općenito vidi: Gorana Stepanić, »Tretman lirske pjesme: Metodološka hibridnost i pjesnički kanon u Đurđevićim 'Vitae illustrium Rhacusinorum'«, *Colloquia Maruliana* 19 (2010), pp. 97–104; za Crijevićevu metodu općenito vidi: Stjepan Krasić, »Uvod«, u: Cerva, *Bibliotheca Ragusina*, Krasić (ur.), pp. xli–liii; za Appendiniju metodu vidi: Šoljić, »Bilješke: ustroj i doprinos poznavanju dubrovačke prošlosti«, u: Appendini, *Povijesno-kritičke bilješke*, Šoljić (prev.), pp. 20–27, osobito na pp. 24–27, na p. 25.

²⁶ *Biografska dela Ignjata Đurđevića*, Kolendić (ur.), bilj. 123 na p. 172, bilj. 669 na pp. 290–291. Gianluca Masi je primjer suvremenog autora kojemu Antun Medo nije bio u središtu znanstvenog interesa pa se u potpunosti oslonio na Đurđevića i druge stare biografe te je od njih preuzeo gotovo sve netočne bio-bibliografske podatke o Medi. Gianluca Masi, »Alcune famiglie di mercanti Ragusei fra XVI e XVII secolo: De Stefanis-Scoccibucca (Stjepović-Skočibuha) e Faccenda (Fačenda)«, u: Cristian Luca, Gianluca Masi (ur.), *La storia di un ri-conoscimento: i rapporti tra l'Europa Centro-Orientale e la Penisola italiana dal Rinascimento all'Età dei Lumi* (Brăila – Udine: Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2012), pp. 195–262, na p. 241. Uzimajući u obzir Kolendićeve korekcije, stari su biografi bili autoritet i za Banić-Pajnić, »Antun Medo (Antonius Medus Calossius)«, pp. 67–68; eadem, *Antun Medo – dubrovački filozof šesnaestog stoljeća*, pp. 47–62.

²⁷ *Biografska dela Ignjata Đurđevića*, Kolendić (ur.), »Vitae illustrium Rhacusinorum«, s. v. »Antonius Medus«, p. 16; Cerva, *Bibliotheca Ragusina*, Krasić (ur.), s. v. »Antonius Medus«, p. 109; Slade, *Dubrovačka književna kronika*, Knezović (prev.), s. v. »14. Antun Medo«, p. 90; Appendini, *Povijesno-kritičke bilješke*, Šoljić (prev.), p. 384. Primjerice, Kutleša (ur.), *Filozofski leksikon*, s. v. »Medo, Antun«, p. 738; Boršić, Skuhala Karasman, Gregorić, »Croatian Renaissance Philosophy«, p. 920.

učinili velikim prijateljem Gian Vincenza Pinellija (1535 – 1601), vrlo utjecajnog kolekcionara i pokrovitelja znanosti čija je privatna knjižnica u njegovu domu u Padovi bila među bogatijim zbirkama knjiga, rukopisa i znanstvenih instrumenata u Italiji 16. stoljeća. Pinelli je oko sebe okupljao znanstvenike, pisce i humaniste poput Galilea Galileja, Justa Lipsija, Sperona Speronija i dr.²⁸ K tome, Appendini je u svjetlu promijenjene znanstvene terminologije i metodološko-teoretskih pristupa svoga vremena Medina »nova promišljanja o astrologiji« (»novas cogitationes <...> in astrologiam«), koja Medo spominje u svojoj posveti Pinelliju *Tumačenja sedme knjige Aristotelove 'Metafizike'*, preoblikovao u Medino hipotetsko djelo *Matematička promišljanja (Cogitationes mathematicae)*, tvrdeći pritom da je Medo »uživao ugled značajnih, možda i najboljih matematičara svoga doba«.²⁹ Međutim, Medo izričito kritizira matematičku »astrologiju«, pri čemu svoju »astrologiju«, kako je već spomenuto, ukorjenjuje u metafizici.³⁰

3. Novi uvidi u život Antuna Mede

Dok je godinu Medine smrti Petar Kolendić na temelju arhivske građe precizno datirao između svibnja i studenog 1603, godina njegova rođenja nije poznata.³¹ U literaturi se međutim navodi da je rođen 1530. ili oko 1530, do čega se po svoj prilici došlo sinkronizacijom s bolje dokumentiranim pojedincima s kojima ga se dovodi u blisku vezu poput Vice Stjepovića Skočibuhe (1534 – 1588) i Gian Vincenza Pinellija. No, nedavno objavljena matrikula bratovštine Sv. Lazara, strukovnog udruženja trgovaca na Levantu i pobožne ustanove osnovane 1531. godine, u čije su uže članstvo i otac Kristof i sâm Antun bili

²⁸ *Biografska dela Ignjata Đurđevića*, Kolendić (ur.), »Posveta Saltijera slovinskog«, p. 127; Cerva, *Bibliotheca Ragusina*, Krasić (ur.), s. v. »Antonius Medus«, p. 110; Appendini, *Povijesno-kritičke bilješke*, Šoljić (prev.), p. 385. Za osnovne biografske podatke o Pinelliju s daljnjim referencijama vidi: Marco Callegari, »Pinelli, Gian Vincenzo« u: *Dizionario biografico degli Italiani*, sv. 83 (Roma: Istituto della enciclopedia italiana Treccani, 2015), pp. 405–407, https://www.treccani.it/enciclopedia/gian-vincenzo-pinelli_%28Dizionario-Biografico%29/, (pristupljeno 12. kolovoza 2023).

²⁹ Cerva, *Bibliotheca Ragusina*, Stjepan Krasić (ur.), s. v. »Antonius Medus«, p. 109; Appendini, *Povijesno-kritičke bilješke*, Šoljić (prev.), p. 366. Žarko Dadić, »Doprinos Dubrovnica egzaktim znanostima«, *Dubrovnik IX/2* (1966), pp. 43–54; leksikonska natuknica Instituta za filozofiju – Zagreb dostupna na mrežnoj poveznici https://www.ifzg.hr/digitalna_bastina/antonius-medus-calossius/, (pristupljeno 29. svibnja 2023); Ivana Skuhala Karasman, »Nikola Vitkov Gučetić i njegov kulturni krug«, *Obnovljeni život: časopis za filozofiju i religijske znanosti* 78/1 (2023), p. 101.

³⁰ Vidi: bilj. 19.

³¹ *Biografska dela Ignjata Đurđevića*, Petar Kolendić (ur.), bilj. 669, na pp. 290–291.

upisani (više o tome dalje u tekstu),³² pruža podatke na temelju kojih je posrednim putem moguće odrediti vremenski raspon Medina rođenja. Kristof Medo postao je punopravnim lazarinom 1540. ili malo nakon toga (u svakom slučaju između 1540. i 1559. kada je zabilježena prva sljedeća datacija), a Antun je to postao 1566, malo nakon 1566. ili između 1566. i 1572.³³ Prema ustaljenom obrascu, u bratovštinu je ulazio pojedinac, glava kućanstva, no pripadnost lazarinima protezala se na čitavo kućanstvo, pa bi se sinovi nerijetko osobno upisivali nakon očeve smrti.³⁴ Medin bračni ugovor sklopljen 1. prosinca 1579. potvrđuje da mu je otac tada još bio živ (»Antonius Chr. Medo«), za razliku od oca buduće supruge Marije Matulinović (»Maria filia q. Pasqualis Mar. Matulini«),³⁵ pa je razložno pretpostaviti da se Antun upisao kad je navršio 20 godina i ispunio opći dobni uvjet upisa propisan statutom bratovštine (a ne nakon očeve smrti).³⁶ To bi značilo da je Antun bio rođen najranije 1546. godine, odnosno između 1546. i 1552, te da je sklopio bračni ugovor s oko 33 godine. U skladu s time razložno je pretpostaviti da je svoje dvadesete i rane tridesete godine posvetio izgradnji trgovačke karijere, koja je u slučaju mlađih trgovačkih partnera uključivala brojna putovanja i boravak u dubrovačkim kolonijama na Balkanu i da se oženio nakon završetka te prve faze trgovačke karijere.³⁷ Takva rekonstrukcija Antunove mlade dobi glatko se uklapa u model obitelji lazarina i općenito bogatih pučana koju je karakterizirala veća dobna razlika između supružnika, pri čemu je prosječna dob sklapanja bračnog ugovora za muškarce bila upravo 33 godine a za žene 18 godina.³⁸ Ta prosječna razlika u dobi supružnika od 15 godina odgovara i razlici od 17 godina između smrti Antuna (1603) i Marije (1620).

³² Štefica Curić Lenert, Nella Lonza, »Bratovština sv. Lazara u Dubrovniku (1531 – 1808): Osnutak, ustroj, članstvo«, *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU-a u Dubrovniku* 54/1 (2016), pp. 39–113.

³³ Curić Lenert, Lonza, »Bratovština sv. Lazara u Dubrovniku«, pp. 74, 78.

³⁴ Curić Lenert, Lonza, »Bratovština sv. Lazara u Dubrovniku«, pp. 56–57.

³⁵ DAD, *Pacta matrimonialia* sv. 10, fōll. 19r–19v.

³⁶ Kosta Vojnović (ur.), *Bratovštine i obrtne korporacije u republici dubrovačkoj od XIII do konca XVIII vijeka*, sv. 2 (Zagreb: JAZU, 1900), »Statut korporacije Svetoga Lazara (istočnijeh trgovača)«, p. 109: »Capitulo XII: Item volemō che niscuno avanti la eta legitima possa intrar in capitulo ne dar voce.«

³⁷ Curić Lenert, Lonza, »Bratovština sv. Lazara u Dubrovniku«, p. 57.

³⁸ Za model lazarinske obitelji vidi: Curić Lenert, Lonza, »Bratovština sv. Lazara u Dubrovniku«, p. 57; za model dubrovačkih plemićkih obitelji vidi: David Rheubottom, *Age, Marriage, and Politics in Fifteenth-Century Ragusa* (Oxford: OUP, 2000), pp. 107–108; za strukturu obitelji bogatih pučana vidi: Zrinka Pešorda Vardić, »Youth and Age: Families of Wealthy Commoners in Late Medieval Dubrovnik«, u: Finn-Einar Eliassen, Katalin Szende (ur.), *Generations in Towns: Succession and Success in Pre-Industrial Urban Societies* (Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2009), pp. 24–43, na pp. 26–29.

Arhivska građa dobro posvjedočuje ime Antunova oca, Kristofa Antunova Mede («Christofano de Antonio Medo», prema matrikuli lazarina i »Christophorus Antonii Medo«, prema ugovoru o zajmu knjiženom 1546.),³⁹ i Antun je, prema tipičnom obrascu imenovanja, naslijedio ime svoga djeda po ocu. Oblik njegova imena varira ovisno o kontekstu: u dubrovačkim arhivskim dokumentima na latinskom njegovo se ime beziznimno pojavljuje u dvočlanoj imenskoj formuli »Antonius Medo« pri čemu mu se prezime bilježi u izvornoj, slavenskoj varijanti i, za razliku od osobnog imena, ne latinizira se u skladu s tipičnom jezično-onomastičkom praksom pučana.⁴⁰ Na naslovnim stranicama svojih triju knjiga namijenjenih internacionalnoj učenj publici identificira se latiniziranim oblikom imena, prezimena i pripadnošću političkoj zajednici dubrovačkog grada-države (*Antonii Medii Ragusini in librum duodecimum* <...>, *Antonii Medii Ragusini in librum septimum* <...>, *Antonii Medii Ragusini quaedam animadversiones* <...>). U epistolarnoj pak posveti kojom je svoj prvijenac, *Tumačenje dvanaeste knjige Aristotelove 'Metafizike'* (1598), posvetio Rimskom kolegiju isusovaca, a koja je u žanrovskom smislu izravan i prisniji oblik komunikacije, Medo se kao pošiljatelj poslužio hibridnim, latinsko-slavenskim oblikom imena, »Antonius Medo«, na koji je s obzirom na praksu u Dubrovniku navikao i osjećao kao svoje službeno ime, a kojem je pridodao i svoj nadimak (*agnomen*), »qui et Callos«. Međutim, u epistolarnim posvetama kojima je Pinelliju posvetio svoja naredna dva djela, *Tumačenje sedme knjige Aristotelove 'Metafizike'* (1599) i *Neke primjedbe o Porfirijevim 'Predikabilijama'* (1600), Medo se učenom Pinelliju obratio stiliziranom dvočlanom imenskom formulom, »Antonius Medus«, latiniziravši pritom slavensko prezime i riješivši se kolokvijalnoga nadimka.⁴¹ U skladu s njegovom tako uobičenom

³⁹ DAD, *Diplomata et acta*, sv. 6, br. 257. Curić Lenert, Lonza, »Bratovština sv. Lazara u Dubrovniku«, p. 74.

⁴⁰ DAD, *Pacta matrimonialia*, sv. 10, fol. 19r: »Antonius Christophori Medo«; DAD, *Tutores notariae*, fond 12, ser. 3, vol. 5, fol. 57r: »Antonius Medo«; DAD, *Tutores notariae*, fond 12, ser. 3, vol. 5, fol. 68v: »Mariae relictæ quondam Antonii Medo«; DAD, *Testamenta notariae*, sv. 56, fol. 27r: »quondam Mariae relictæ quondam Antonii Medo«. Za društveni značaj jezično-onomastičkih praksi dubrovačkih patricija i pučana vidi: Vinko Foretić, *Povijest Dubrovnika do 1808.*, sv. 2 (Zagreb: Matica hrvatska, 1980), p. 345; Bariša Krekić, »On the Latino-Slavic Cultural Symbiosis in Late Medieval and Renaissance Dalmatia and Dubrovnik«, *Viator* 26 (1995), pp. 321–332, a osobito na pp. 322–325.

⁴¹ *Antonii Medii Ragusini in librum duodecimum Metaphysicæ Aristotelis expositio*, <p. iii>: »Perillustri collegio Romano societatis Iesù. Antonius Medo, qui et Callos. S. P. D.«; *Antonii Medii Ragusini in librum septimum Metaphysicæ Aristotelis expositio*, <p. 3>: »Perillustri d. Ioanni Vincentio Pinello, Antonius Medus. S. P. D.«; *Antonii Medii Ragusini quaedam animadversiones in Prædicabilia Porphyrii*, <p. 1>: »Perillustri domino Ioanni Vincentio Pinello. Antonius Medus. S. P. D.« (Pozdravne formule citirane su bez ikakvih uređivačkih zahvata).

učenom personom, kad govorimo o Medu kao filozofu, trebali bismo koristiti oblik njegova imena »Antun Medo« (Antonius Medus) radije nego »Antun Medo Kalos/Kaloš« (Antonius Medus Callos ili Callossius).

Medin nadimak – »Callos« kao adresant svoje posvete Rimskom kolegiju, a »Callossius« u dopuštenju za tisak recenzenata protiv blasfemije – pobudio je Đurđevićevo zanimanje i, kao što je već rečeno, iz njega je izveo Medino grčko porijeklo.⁴² Đurđevićev se konstrukt, međutim, može sa sigurnošću odbaciti. Naime, demografski trendovi, u okviru postojane slavenizacije Dubrovnika od ranog srednjeg vijeka nadalje, uključuju i snažan priljev stanovništva iz bosansko-hercegovačkog zaleđa na krilima ekonomske ekspanzije u posljednjoj četvrtini 14. i prvoj polovici 15. stoljeća te migracijske valove uslijed osmanlijskih osvajanja počev od druge polovice 15. stoljeća.⁴³ K tome, Medo je slavensko prezime izvorno iz zapadne Bosne, čija je najveća koncentracija u jugozapadnobosanskoj općini Livno, a na tlu Hrvatske tradicionalno je bila u Dubrovniku.⁴⁴ Uzimajući to dvoje u obzir, najizglednije je da su se Antunovi predci doselili na teritorij Dubrovnika iz bosansko-hercegovačkog zaleđa tokom 15. stoljeća ili nešto ranije. U skladu s ustaljenim obrascem naseljavanja slavenskih imigranata iz zaleđa na šire dubrovačko područje, Antunovi su se predci možda prvo nastanili na stonskome području: naime, Antunova je žena Marija umrla u Stonu i u oporuci spominje svoje posjede u Stonu, a prema njihovom bračnom ugovoru pouzdano znamo da Marijina dota nije uključivala dobra u Stonu, pa je moguće da je riječ o Antunovoj baštini.⁴⁵ Usporedbe radi, i dubrovački rodovi s kojima arhivski dokumenti povezuju Medu a čije je porijeklo dokumentirano, Radulovići, Krivonosovići-Stjepovići-Sagrojevići i Vukasovići-Façende, potječu iz bosansko-hercegovačkog zaleđa – Radulovići

⁴² Za Medin nadimak vidi: Dora Ivanišević, »Uvod: Antun Medo i njegovo djelo«, u: Porfirije, *Uvod (Predikabilije) – Antun Medo, Neke primjedbe o Porfirijevim 'Predikabilijama'*, Gregorić, Ivanišević (prir. i prev.), pp. 108–109.

⁴³ Za slavenizaciju Dubrovnika vidi: Krekić, »On the Latino-Slavic Cultural«, pp. 321–332. Za demografske trendove vidi: Stjepan Krivošić, *Stanovništvo Dubrovnika i demografske promjene u prošlosti* (Dubrovnik: JAZU, Zavod za povijesne znanosti u Dubrovniku, 1990), pp. 48–52 s grafikonom na p. 52; Bariša Krekić, »Dubrovnik as a Pole of Attraction and a Point of Transition for the Hinterland Population in the Late Middle Ages«, pretnisuto u *Dubrovnik: A Mediterranean Urban Society, 1300–1600* (Aldershot: Ashgate Publishing, 1997), pp. 67–75.

⁴⁴ Za porijeklo i distribuciju prezimena Medo vidi: Robert Medvedec, »Medo«, u: Siniša Grčić (ur.), *Enciklopedija hrvatskih prezimena* (Zagreb: Nacionalni rodoslovni centar, 2008), p. 679.

⁴⁵ DAD, *Testamenta notariae*, sv. 56, 27r: »<...> nel testamento di quondam Maria relicta di quondam Antonio Medo, defonta in Stagno, <...>«. DAD, *Testamenta notariae*, sv. 56, 28v: »Item voglio e così ordino che le sudette due fiole mie debono dare ogni anno, mentre duraranno queste possessioni mie qui in Stagno, à queste R. R. Monache di santo Cosmo e Damiano, in pian di Stagno, <...>«.

i Vukasovići-Fačende iz Popova polja, dok za Stjepoviće precizna lokacija u Bosni nije poznata – odakle su se doselili prvo na otoke Lopud (Radulovići) i Šipan (Stjepovići) u drugoj polovici 15. stoljeća i odatle gradili svoj put prema samom Gradu.⁴⁶

Opće mjesto u Medinu životopisu i, unatoč Kolendićevoj ispravci Đurđevićeva podatka još uvijek gdjekad ponavljano u suvremenoj literaturi, jest ono o Medinoj ženidbi u istaknuti rod Radulovića,⁴⁷ antunine i kapetane, brodovlasnike i trgovce, koji su se svojim pomorsko-trgovačkim poslovima toliko obogatili da su 1604. kupili apulijski grad Polignano a Mare i titulu markiza (*marchese di Polignano*) te posjedom upravljali do 1713.⁴⁸ Medo naime u svojim dvjema posvetama Pinelliju spominje Trojana Radulovića (oko 1571 – 1606), koji se, za razliku od svoje braće Nikole (oko 1556 – 1608) i Marina (oko 1562 – 1648), nije bavio obiteljskim poslovima, nego je u Italiji studirao filozofiju, pravo, i astronomiju pod Galilejem, kako saznajemo iz Trojanu upućena pisma Jurja Dubrovčanina (Georgius Raguseus; † 1622), profesora filozofije na Sveučilištu u Padovi. Potom je Trojan u Napulju radio kao pravnik.⁴⁹ Za Trojana Medo kaže da mu je i prijatelj (*familiaris*) i *affinis*. Potonja višeznačnica može označavati i svojtu, suradnika, susjeda ili zemljaka,⁵⁰ pri čemu se najčešće rabi upravo u značenju svojte, pa je Đurđevićeva rekonstrukcija razumljiva tim više što je zbog zvučnog imena i privlačna.

⁴⁶ Masi, »Scoccibucca (Skočibuha) and Faccenda (Fačenda) – Two Families of Shipowners and Merchants in Ragusa (Dubrovnik) between the 16th and 17th Century«, pp. 259–282, osobito na pp. 259–260; idem, »Alcune famiglie di mercanti Ragusei«, na pp. 195–198. Stjepan Čosić, »Dubrovački rod Radulovića i njihov grbovnik«, *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU-a u Dubrovniku* 55/1 (2017), pp. 89–129, osobito na p. 92.

⁴⁷ *Biografska dela Ignjata Đurđevića*, Petar Kolendić (ur.), »Vitae illustrium Rhacusinorum«, s. v. »Antonius Medus«, p. 16, bilj. 123 na p. 172 (Kolendićeva korekcija na temelju Medina ženidbenog ugovora); Cerva, *Bibliotheca Ragusina*, Krasić (ur.), s. v. »Antonius Medus«, p. 109; Appendini, *Povijesno-kritičke bilješke*, Šoljić (prev.), p. 384; Girardi-Karšulin, Martinović, »'Georgius Raguseus Antonio Medo Ragusino'«, p. 655.

⁴⁸ Za Raduloviće vidi: Francesco Saverio Perillo, »Famiglie dalmate in terra pugliese: i Radulovich di Polignano«, u: Nadia Falaschini, Sante Graciotti, Sergio Sconocchia (ur.), *Homo Adriaticus: Identità culturale e autocoscienza attraverso i secoli* (Reggio Emilia: Diabasis, 1998), pp. 271–284; Čosić, »Dubrovački rod Radulovića«, pp. 89–129.

⁴⁹ Za Trojana kao Jurjeva adresata i za relevantne ulomke iz njegova pisma vidi: Girardi-Karšulin, Martinović, »'Georgius Raguseus Antonio Medo Ragusino'«, pp. 653–655. Za biografske podatke o Trojanu vidi: Perillo, »Famiglie dalmate«, p. 275; Čosić, »Dubrovački rod Radulovića«, pp. 105–106.

⁵⁰ Medus, *In librum septimum Metaphysicae Aristotelis expositio*, »'Perillustri d. Ioanni Vincentio Pinello'«, p. 5; Porfirije, *Predikabilije – Antun Medo, Neke primjedbe o Porfirijevim 'Predikabilijama'*, Gregorić, Ivanišević (prir. i prev.), »Posveta« 2 (pp. 140–141). *Thesaurus linguae Latinae*, s. v. »adfinis (aff-), ex«, pp. 1:1217–9, dostupno i na mrežnoj poveznici <https://publikationen.badw.de/de/thesaurus/lemmata#3634>.

Međutim, Medin ženidbeni ugovor iz 1579, na koji je upozorio već Kolendić, pouzdano potvrđuje da se oženio Marijom Matulinović, a ne Marijom Radulović,⁵¹ stoga sam u uvodnoj studiji *Nekih primjedbi o Porfirijevim 'Predikabilijama'* netočno pretpostavila da Medo moguće rabi riječ u značenju susjeda odnosno zemljaka.⁵² Naknadnim istraživanjem identificirala sam moguću ženidbenu vezu koja bi Raduloviće učinila Medinom svojtom (*affinis*). Naime, kapetan Frane Marinov Radulović, otac gorespomenutih Nikole, Marina i Trojana, triput se ženio, a prva žena bila mu je Marija, kći lopudskog kapetana Pave Božova Matulinovića (spomenutu je trojicu sinova dobio u braku s trećom ženom, Slavom Bartula Marinova Bratutović).⁵³ Nije poznato u kojem su rodbinskom odnosu bili Pasko Marinov, otac Marije Matulinović, i Pavo Božov, no obojica su bili lopudski kapetani iz roda Matulinović. Ta je ženidbena poveznica slaba, no spada u širu, bračnim vezama stečenu rodbinu svoje žene i bila je, čini se, dovoljna da se Medo na nju pozove i putem nje dodatno legitimira Pinelliju. Trojan je naime bio padovanski student filozofije, prema Medinim riječima pripadao je Pinellijevom intelektualno-znanstvenom krugu i po svoj je prilici preporučio Medu Pinelliju.⁵⁴ Konačno, neke od tipičnih rodbinskih veza koje pokriva termin *affinis* mogu se pouzdano isključiti, jer iz Marijine oporuke knjižene 1620. saznajemo da je njezina sestra Lukrecija ostala usidjelica, te da je od njihovih dviju kćerki Përa također ostala usidjelica, a da je Marija bila udana za Frana Gleđevića.⁵⁵

⁵¹ DAD, *Pacta matrimonialia*, sv. 10, fol. 19r: »Antonius Chr. Medo ex una parte et Maria filia q. Pasqualis Mar. Matulini ex alia parte <...>«. *Biografska dela Ignjata Đurđevića*, Kolendić (ur.), bilj. 123. na p. 172.

⁵² Ivanišević, »Uvod: Antun Medo i njegovo djelo«, u Porfirije, *Predikabilije* — Antun Medo, *Neke primjedbe o Porfirijevim 'Predikabilijama'*, Gregorić, Ivanišević (prir. i prev.), p. 110.

⁵³ Za ženidbene veze i potomstvo Frana Marinova Radulovića vidi: Vinicije B. Lupis, »O rodu Jakete Palmotića«, u: Vinicije Lupis, Hrvojka Mihanović Salopek, *Željezni duh: Prinos Jakete Palmotića Dionorića hrvatskoj književnoj baštini* (Zagreb: Institut društvenih znanosti 'Ivo Pilar', 2010), pp. 22–23 s bilj. 38 i 39 za reference na arhivsku građu; Čosić, »Dubrovački rod Radulovića«, pp. 104–105; Mirjana Malovan, »Dubrovački trgovci Radulovići u Apuliji«, *Dubrovnik* 4 (2014), pp. 16–49, na p. 17, zajedno s bilj. 6.

⁵⁴ Medo kaže u svojoj posveti *In librum septimum* Pinelliju da je Trojan Radulović bio studirao filozofiju u Padovi. Medus, *In librum septimum Metaphysicae Aristotelis expositio*, »Perillustri d. Ioanni Vincentio Pinello.«, <p. 5>: »ut Traianus Radulovich, nobilissimus iuvenis, qui nuper isthuc studiorum philosophiae gratia se se contulit«. U svojoj pak posveti *Nekih primjedbi* Pinelliju kaže da je Trojan bio u njegovu (odnosno Pinellijevu) krugu vrlo učenih prijatelja. Porfirije, *Predikabilije* — Antun Medo, *Neke primjedbe o Porfirijevim 'Predikabilijama'*, Gregorić, Ivanišević (prir. i prev.), »Posveta« 2, pp. 140–141: »In tuorum igitur doctissimorum tibi familiarium numero istuc Patavii, in quibus est meus carissimus affinis dominus Traianus Radulovich.«

⁵⁵ DAD, *Testamenta notariae*, sv. 56, 27v: »Item lasso alla mia sorella Lucretia zitella <...>«. DAD, *Testamenta notariae*, sv. 56, fol. 27r: »Io hò due figliole, una è maritata in Francesco

Valja dodati da je Antun Medo imenovao Marina Radulovića (1562 – 1648), kapetana, brodovlasnika i trgovca, između ostalog, u službi španjolskih kraljeva, drugoga markiza Polignana i Trojanova starijega brata, za čije je 40-godišnje uprave (1608/9 – 1648) taj apulijski posjed Radulovića dosegao svoj ekonomski, politički i kulturni vrhunac, jednim od pet skrbnika svoje supruge Marije i dviju im kćerki. Marin je tada još bio nastanjen u Dubrovniku odakle se, naslijedivši Polignano (1608), ondje trajno preselio sa suprugom Lukrecijom, kćerkom istaknutoga antunina Dmitra Sojmirovića Serrature.⁵⁶ U skladu s tim, Marija je kod Marina Radulovića čuvala svojih tisuću dukata koje je bila namijenila svojoj kćeri Pèri za dotu.⁵⁷ Ti podaci svakako upućuju na blizak i stabilan prijateljsko-suradnički odnos između Mede i Radulovića.

Antun i Marija, uz pristanak njezinih skrbnika Mihe Marina Menčetića, Vice Tomina Stjepovića i Teodora Sasina, sklopili su bračni ugovor 1. prosinca 1579. godine.⁵⁸ Brak su, čini se, sklopili u duhu lokalnoga poslovičnog načela, »Ako se hoćeš dobro oženiti, ženi se sa sebi ravnima«, koje bilježi Filip de Diversis (*fl.* 1434–1444), talijanski humanist i rektor dubrovačke gradske škole, u poglavlju o plemićkoj ženidbenoj politici, smjerajući pritom na zakonom propisanu vlasteosku endogamiju koju su kao ustaljeni ali ne i isključivi obrazac slijedili i antunini, imućni pučani čija je bratovština *de facto* bila staleška zajednica.⁵⁹ Prema matrikuli bratovštine Sv. Lazara, znamo da su i otac Kristof

---

Gleglievich <...>, et l'altra e zittela <...>«. *Testamenta notariae*, sv. 56, fol. 27v: »<...> alla qual zittela è nome Perra <...>«. DAD, *Testamenta notariae*, sv. 56, 28v: »Lasso li mia heredi, le sopradette due mie figliole Maria e Perra <...>«.

⁵⁶ DAD, *Tutores notariae*, fond 12, ser. 3, vol. 5, fol. 68v. Čosić, »Dubrovački rod Radulovića«, p. 106.

⁵⁷ DAD, *Testamenta notariae*, sv. 56, fol. 27r: »[E] di piu si trova del mio, ducati mille, nelle mani di Marino Radulovich, marchese di Polignano <...>«.

⁵⁸ DAD, *Pacta matrimonialia*, sv. 10, fol. 19r: »Antonius Chr. Medo ex una parte et Maria filia q. Pasqualis Mar. Matulini ex alia parte sponte cum Dei nomine in simul matrimonium contraxerunt per verba de presenti secundum canones et instituta sacrosanctae Romanae Ecclesiae. Quam Mariam dictus Antonius promisit se ducturum domum suam pro matrimonio consumando intra ... proxime futuros, et dicta Maria promisit se ad eum ituram in dicto termino, et ante quancunque idem Antonius uoluerit. Pro cuius Mariae dote, vestibus et ornamentis ser Michael Marini de Menze, Vincentius Thomae de Stephanis et Theodorus Sassi, eius tutores <...>«.

⁵⁹ Filip de Diversis, *Opis slavnoga grada Dubrovnika*, Zdenka Janeković Römer (prev.) (Zagreb: Dom i svijet, 2004), pp. 121–123, na p. 122; za ženidbene strategije antunina i općenito *cittadina* vidi: Zrinka Pešorda Vardić, *U predvorju vlasti: Dubrovački antunini u kasnom srednjem vijeku* (Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti u Dubrovniku – Hrvatski institut za povijest, 2011), pp. 121–126; eadem, »For the Benefit of the Family and the City: Marital Networking of the New Citizens in Late Medieval Dubrovnik«, u: Irena Benyovsky Latin, Zrinka Pešorda Vardić (ur.), *Towns and Cities of the Croatian Middle Ages: The City and the Newcomers* (Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 2014), pp. 233–254.

i sin mu Antun bili lazarini.⁶⁰ Kristof nije bio među izvornim lazarinima upisanima po osnutku bratovštine između 1531. i 1537, no bio je upisan u kapitul brzo nakon osnutka, 1540. ili malo nakon toga, što služi kao potvrda njegova društveno-ekonomskog položaja u Dubrovniku. Vrijedi napomenuti da se barem 19 antunina upisalo u novoosnovanu bratovštinu Sv. Lazara, a barem 17 pojedinaca učlanilo se približno istodobno u obje bratovštine,⁶¹ i iako bi bilo korisno znati je li Kristof bio među njima, naime, većina Antunovih istaknutih kontakata bili su antunini, a ne lazarini, kao što ću pokazati niže – za sada to pitanje ostaje otvorenim, jer bi trebalo provjeriti rukopis matrikule Sv. Antuna koji se čuva u Državnom arhivu u Dubrovniku. No, pouzdano se može reći da se rodoslovlje obitelji Medo ne nalazi u *Vlajkijevoj genealogiji antunina*.⁶²

Matulinovići s Lopuda, dubrovačkoga središta pomorskoga znanja, vještina i bogatstva, u izvorima se sustavno javljaju kao kapetani i brodovlasnici, no ni njihovo rodoslovlje nije uključeno u *Vlajkijevu genealogiju antunina*, pa bi, kao i za Kristofa, trebalo konzultirati matrikulu antunina u dubrovačkom Arhivu za provjeru njihova članstva. No, mislim da je razložno pretpostaviti da su pripadali antuninima, kako zbog toga što je bratovština, između ostalog, okupljala trgovce na Ponentu, tako i zbog Paskova društvenog miljea – svi su naime skrbnici njegove kćeri Marije bili istaknuti antunini. Pouzdano se može reći da Matulinovići nisu bili upisani u bratovštinu Sv. Lazara kao punopravni članovi koji su mogli odlučivati u kapitolu (poput obojice Meda) već tek kao članovi iz pobožnosti koji sudjeluju samo u vjerskim aktivnostima: u matrikuli bratovštine upisan je jedan »Matulin patrone« kojeg je nemoguće preciznije identificirati jer mu nedostaje ime, i Pavle Vitov Matulinović s Lopuda (»Paulo de Vido de Matulino de Isula de Mezo«).⁶³ Zasad ništa ne upućuje na moguće postojanje čvrćih veza koje su dovele do braka Antuna i Marije, no bratovština Sv. Lazara mogla je poslužiti kao platforma za kontakt obiteljima Medo i Matulinović.

No, ako brak Antuna i Marije i nije primjer staleške endogamije, sve upućuje na to da su oboje pripadali respektabilnom sloju dobrostojećih građana (takozvani *cittadini* odnosno *cives*). Naime, Štefica Curić Lenert i Nella Lonza

⁶⁰ *Bratovštine i obrtne korporacije u republici dubrovačkoj*, sv. 2, Vojnović (ur.), pp. 105–106. Curić Lenert, Lonza, »Bratovština sv. Lazara u Dubrovniku (1531 – 1808)«, pp. 74, 78.

⁶¹ Curić Lenert, Lonza, »Bratovština sv. Lazara u Dubrovniku (1531 – 1808)«, p. 45.

⁶² Pešorda Vardić, *U predvorju vlasti*, pp. 32–53, s tabličnim pregledom rodova uključenih u *Vlajkijevu genealogiju antunina* na pp. 40–43.

⁶³ Pešorda Vardić, *U predvorju vlasti*, pp. 40–43; za kategorije članstva bratovštine Sv. Lazara i navedenu dvojicu vidi Curić Lenert, Lonza, »Bratovština Sv. Lazara u Dubrovniku«, pp. 50, 93, 99.

pokazale su da u 16. stoljeću još nije došlo do hijerarhizacije između bratovštine Sv. Antuna i bratovštine Sv. Lazara u korist antunina te da su oba udruženja institucionalizirala takozvanu sekundarnu elitu,⁶⁴ koju su sačinjavali bogati trgovci, kapetani, brodovlasnici, notari, učitelji i liječnici.⁶⁵

Medo se u društveno-ekonomskom smislu dobro oženio, s obzirom na to da mu je Marija Matulinović, kćerka pok. Paskova Marinova u dotu donijela, osim vrijednih nekretnina, i značajan društveni kapital – spomenute Raduloviće i svoga tetka Vicu Stjepovića Skočibuhu (1534 – 1588), najbolje dokumentiranoga člana jedne od najuspješnijih i najimućnijih građanskih antuninskih obitelji kapetana, brodovlasnika i trgovaca druge polovice 16. stoljeća,⁶⁶ s kojim će Medo uspostaviti doživotan prijateljski i poslovan odnos.

Naime, Vice Stjepović Skočibuha 1556. zaručio se za Pavlu, kćerku lopudskoga kapetana i brodovlasnika Marina Paskova Matulinovića, sahranjenog 1568. u crkvi Santa Maria di Piedigrotta u Napulju. Prema epitafu, nadgrobnim ga je spomenikom komemorirao sin Pasko Marinov Matulinović, otac Medine buduće žene Marije, pritom istu grobnicu namijenivši i sebi kako bi posljednje počivalište dijelio s ocem.⁶⁷ Pavla, sestra Paska Marinova i Marijina teta, Vici je u dotu donijela tisuću dukata, a prema zakonu o doti glavni nasljednik imovine bio je njezin brat Pasko.⁶⁸ Pasko je, međutim, preminuo nedugo nakon oca, a po

⁶⁴ Za lazarine i antunine kao elitno građanstvo vidi: Zdenka Janeković Römer, *Okvir slobode* (Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU, 1999), pp. 264–269; Pešorda Vardić, *U predvorju vlasti*, pp. 195–197; Curić Lenert, Lonza, »Bratovština sv. Lazara u Dubrovniku (1531–1808)«, pp. 45–46, 64.

⁶⁵ Za društvenu strukturu Dubrovnikaca vidi: Robin Harris, *Dubrovnik: A History* (London: Saqi, 2006), pp. 185–217.

⁶⁶ Za životopis Vice Stjepovića Skočibuhe vidi: Jorjo Tadić, *Dubrovački portreti* (Dubrovnik: Srpska književna zadruga, 1948), pp. 198–233; Masi, »Scoccibuca (Skočibuha) and Faccenda (Fačenda)«, pp. 259–282; idem, »Alcune famiglie di mercanti Ragusei«, na pp. 195–262, s podatkom o Vicinjoj ženi na p. 213.

⁶⁷ Za Vicinu ženidbu vidi: Tadić, *Dubrovački portreti*, p. 208; Masi, »Scoccibuca (Skočibuha) and Faccenda (Fačenda)«, p. 266; Masi »Alcune famiglie di mercanti Ragusei«, pp. 213–214, odakle sam preuzela referencu na grob Marina Paskova Matulinovića. Giuseppe Mormile, *Descrittione del'amenissimo distretto della citta di Napoli, et dell'antichita della citta di Pozzuolo* (Napulj, U tiskari Tarkvinija Longa, 1617), pp. 20–21: »Marinus Pascalius seu Matalinus Raguseus maritimus semper mercaturis vti eius maiores ob adoloscentia honeste versatus vir integerremus hic tandem ab vndis, & ab aestu tutus requiescit. Paschalis filius genitoris, opt(imo) multis cum lachrimis post(uit). Pasqualis Marinus Matulinus Ragusinus cuius benemerenti genitori hoc tumulum posuit, ipsiq(ue) ibi praparavit locum, vt si fata, tandem sua cursum natura tollerent ipse cum patre opt(imo) locum simul teneat. M.D.LXVIII.« (Jedina intervencija u citat epitafu je razrješenje pokraćenih riječi u obliku zagrada).

⁶⁸ O dotalnom sustavu vidi: Zdenka Janeković Römer, *Rod i grad: Dubrovačka obitelj od XIII do XV stoljeća* (Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 1994), pp. 77–89.

svoj je prilici bio odredio kćerku Mariju za glavnu nasljednicu. Naime, pored standardne odjeće i nakita, Marija je Antunu u dotu donijela i »sva očeva dobra« koja su uključivala zemlju i radionice u Orašcu u Dubrovačkom primorju, dvije kuće na Lopudu s pripadnom zemljom i tlakom te svu zemlju na Mljetu.⁶⁹ Ostatak ugovora sadrži tipične odredbe o povratku dote u roku od šest mjeseci ako prijevremena smrt vjerenika spriječi konzumaciju braka.

Kristof Medo bio je živ u trenutku sklapanja sinovljeva bračnog ugovora, a to kad je muškarac postajao glava obitelji ovisilo je prije svega o društvenom staležu kojem je pripadao i o strukturi kućanstva. Ako je suditi prema pripadnosti lazarinima, obitelj Medo spadala je u elitno građanstvo čija su kućanstva nerijetko bila ustrojena prema plemićkom obrascu u svrhu očuvanja obiteljske imovine, što znači da su figura i utjecaj oca obitelji bili snažni i da se sin i *de iure* i *de facto* najčešće emancipirao tek očevom smrću.⁷⁰ O strukturi kućanstva i odnosu dvojice Meda ne možemo ništa reći, no činjenica da se Antun samostalno upisao u bratovštinu Sv. Lazara prije očeve smrti možda upućuje na njegovo, barem u nekim aspektima, ranije osamostaljivanje, i da je nakon ženidbe možda oformio samostalno kućanstvo. Pravno gledajući, dota je ostala Marijino vlasništvo, tako da Antun njenu nepokretnu imovinu načelno nije smio otuđiti – i doista vidimo da je njihova kćerka Marija dobila majčin posjed u Orašcu u svoju dotu⁷¹ – no mogao je Marijinom dotom raspolagati i slobodno trošiti prihode s dobara i iz radionica, pa su mu ženina dobra mogla značajno doprinijeti stjecanju društvene potvrde i ekonomske stabilnosti te služiti kao kapital za trgovačke poslove, tim više ako još nije bio posve emancipiran. O njihovoj obitelji znamo da su u braku dobili dvije kćeri, spomenute Mariju i Pèru, te da je Antunovom smrću njegova obitelj po muškoj liniji izumrla.

O Antunovim trgovačkim poslovima znamo malo. Prema običaju išao je očevim stopama i bio upisan među lazarine 1566. ili malo nakon toga; sam se neizravno referirao na svoju levantinsku trgovinu kazavši da je s Levanta uvezao

⁶⁹ DAD, *Pacta matrimonialia*, sv. 10, fol. 19r: »Pro cuius Mariae dote <...> ser Michael Marini de Menze, Vincentius Thomae de Stephanis et Theodorus Sassi, eius tutores, <...> dant et assignant dicto Antonio omnia bona paterna, ut terras et fabricas positas in Orasciaz cum omnibus suis iuribus usibus dependentiis et pertinentiis in terris novis, duas domos positas in insula media cum omnibus suis terrenis et aliis omnibus pertinentiis et cum consueto angaridio, nec non omnes terras positas in insula Melitae, <...>.«

⁷⁰ Za strukturu kućanstva vidi: Janeković Römer, *Rod i grad*, pp. 97–105, Pešorda Vardić, »Youth and Age: Family of Wealthy Commoners in Late Medieval Dubrovnik«, pp. 24–43, a osobito na pp. 25–31.

⁷¹ DAD, *Testamenta notariae*, sv. 56, fol. 27 r.: »Hora dichiaro che io hò due figliole, una è maritata in Francesco Gleglievich alla quale hò dato in dote, tra l'altre cose, la possessione di Orasciaz <...>.«

određenu vrstu zimskog cvijeća u Dubrovnik.⁷² Iako ne znamo pouzdano čime je sve Medo trgovao na području Osmanskoga Carstva – za sâm Dubrovnik od presudnoga je značaja bio uvoz žita, lukrativni uvozni artikli iz zaleđa bili su još i koža, krzno, vuna i vosak koje su dubrovački trgovci prodavali u talijanskim lukama, a lukrativni dubrovački izvozni artikl bila je sol i gotovi tekstilni proizvodi koje su dubrovački trgovci prije svega uvozili iz Italije, Engleske i Flandrije – njegovu trgovačku aktivnost na Levantu treba promatrati u kontekstu stoljetnog procvata balkanske ekonomije i dubrovačke trgovine s Osmanskim Carstvom počev od kraja 15. pa do kraja 16. stoljeća, kada, od 1590.-ih, dolazi do stagnacije u levantinskoj trgovini.⁷³

Još dva međusobno neovisna no podudarna podatka potvrđuju Antunovu uključenost u suknarsku manufakturu: zapisi Velikoga vijeća dokumentiraju da je Antun Medo 1592. uveo španjolsku vunu, jednako kvalitetnu a jeftiniju od talijanske ili engleske,⁷⁴ a Vicine poslovne knjige bilježe da su on i Antun zajedno držali radionicu sukna u Dubrovniku.⁷⁵ Iako je dubrovačka suknarska proizvodnja bila u privatnim rukama, država ju je s pažnjom nadgledala a nerijetko i podupirala davanjem zajmova i oslobođenjem od carina.⁷⁶ To je bio slučaj na kraju 16. stoljeća kada je dubrovačka međunarodna trgovina počela slabiti te posljedično i domaća proizvodnja sukna od kvalitetne vune, pa ju je država nastojala oživjeti visokim premijama.⁷⁷ Medin uvoz španjolske vune dobro se uklapa u kontekst državnih poticaja za proizvodnju finih sukna, a istovremeno i sugerira da se Medina trgovačka djelatnost s vremenom razgranala, iako je zapravo trgovina na Levantu i Ponentu bila dijelom jednog trgovačkog lanca kojeg je Dubrovnik bio tradicionalno spretna spona. Vice je s drugim poslovnim partnerom držao i radionicu sukna u Sofiji,⁷⁸ jednoj od službenih kolonija dubrovačkih trgovaca na Levantu, pa je moguće da je strateški su-otvarao suknarske

⁷² Medus, *In librum septimum Metaphysicae Aristotelis expositio*, »Perillustri d. Ioanni Vincentio Pinello.«, <p. 5>: »Calloscios ideo meos dico, quia hoc genus florum multis ante annis ex Oriente ad me allatum agnomine meo apud nos calloscii appellatum est.«

⁷³ Vuk Vinaver, »Dubrovačka nova ekonomska politika početkom XVII. veka«, *Anali historijskog instituta JAZU u Dubrovniku* 4–5 (1956), pp. 417–453, passim; Halil İnalcık, *An Economic and Social History of the Ottoman Empire*, vol. 1: 1300–1600 (Cambridge: CUP, 1997), pp. 256–270; Harris, *Dubrovnik: A History*, pp. 152–162.

⁷⁴ Za uvoz španjolske vune vidi: Dragan Roller, *Dubrovački zanati u XV. i XVI. stoljeću* (Zagreb: JAZU, 1951), pp. 24–26.

⁷⁵ Vinaver, »Dubrovačka nova ekonomska politika« bilj. 26 na p. 431. Za radionicu suknom vidi: Tadić, *Dubrovački portreti*, pp. 231–232.

⁷⁶ Vinaver, »Dubrovačka ekonomska politika«, pp. 428–432; Harris, *Dubrovnik: A History*, pp. 180–182.

⁷⁷ Roller, *Dubrovački zanati u XV. i XVI. stoljeću*, pp. 38–39.

⁷⁸ Tadić, *Dubrovački portreti*, pp. 231–232.

radionice namijenjene različitim tržištima i da je Vicina i Antunova radionica bila namijenjena domaćem tržištu. U svakom slučaju, razložno je pretpostaviti da je Antun i izvezio gotove tekstilne proizvode na Levant tokom svoje karijere.

Konačno, Marija nam neizravno potvrđuje da se Antun bavio i investira-
njem kapitala u napuljskoj banci kada kaže da novce koji se nalaze u *Monte di Napoli* ostavlja svojoj neudanoj kćeri Përi.⁷⁹ Antun je, u skladu s tadašnjim financijskim trendom, očito ulagao dio svoga kapitala, kako radi nezanemarive a istovremeno lakše i sigurnije dobiti od 6 % od uloženog kapitala od one koju je donosila pomorska i kopnena trgovina, tako radi sigurnosti svoga kapitala, a možda i radi plaćanja manjih poreza državi na ostvareni profit od trgovine, u štednoj banci u Napulju, koji su Dubrovčani favorizirali zbog politički prijateljskih veza između Dubrovnika i Napulja.⁸⁰ Podaci su oskudni, no upućuju na dobro umrežena i spretna poslovnog čovjeka koji je diversificirao izvore svoje zarade.

4. Antun i Marija Medo: osobne zajednice

U izvorima je komparativno lakše identificirati formalizirane društvene veze, poput bračnih, no na temelju građe o skrbnicima udovica i malodobne djece, o izvršiteljima oporuka i primateljima oporučnih legata moguće je identificirati čvorišta prijateljstava koja karakteriziraju povjerenje, uzajamni interesi i suradnja, te društveni kapital. Izuzev dvojice plemića, svi Antunu i Mariji bliski pojedinci bili su pučani i, uz jednu iznimku, istaknuti antunini svoga vremena, što je neobično s obzirom na to da je Antun sâm bio punopravni lazarin. Kad je riječ o vlasteli, jedan od Marijinih skrbnika bio je Miho Marinov Menčetić (Michael Marini de Menze) s nadimkom Matufić, dubrovački diplomat i humanist (oko 1546 – 1601), član jednog od najuglednijih vlasteoskih rodova, a prvi članovi roda bili su upisani u bratovštinu Sv. Antuna već sredinom 14. stoljeća.⁸¹ K tome, više je članova roda Menčetić bilo upisano u bratovštinu

⁷⁹ DAD, *Testamenta notariae*, sv. 56, fol. 27r: »<...> et piu lasso à detta zitella mia figliola tutti li denari che si trovano sù li Monte di Napoli <...>«

⁸⁰ Za financijsku politiku vidi: Vinaver, »Dubrovačka ekonomska politika«, pp. 423–428; Harris, *Dubrovnik: A History*, pp. 175–177.

⁸¹ DAD, *Pacta matrimonialia*, sv. 10, fol. 19r. Miho Marinova Menčetića opjevali su ili su ga pohvalno spominjali gotovi svi istaknuti dubrovački književnici i humanisti njegova vremena, poput biskupa Lodovica Beccadellija, Nikola Nalješkovića, Dinka Dimitrova Ranjine, Dominika Šimunova Zlatarića, Mihe Monaldija i Sabe Bobaljevića, no nema podataka i o kakvom njegovom književnom stvaralaštvu. Za vlastelu u redovima antunina i za »nobilizaciju« bratovštine u 16. stoljeću vidi: Pešorda Vardić, *U predvorju vlastele*, pp. 55–58; za rod Menče vidi: Nenad Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika*, sv. 3: *Vlasteoski rodovi M – Z* (Zagreb – Dubrovnik: Zavod

Sv. Lazara kao članovi iz pobožnosti, no Miho Marinov nije bio među njima.⁸² Jedan od dvaju svjedoka za zajam Kristofa Mede bio je iz roda Bunić (de Bona), kojega nije moguće pobliže identificirati jer mu nedostaje ime; po Antunovoj smrti 1603, Luka Marinov Lukin Bunić (Lucas Marini Lucae de Bona; Luca Marino di Bona) zaveden je kao jedan od petorice skrbnika Marije i njihovih dviju kćerki, a Marija ga je k tome imenovala jednim od sedmero skrbnika i izvršitelja svoje oporuke 1620.⁸³ Bunići su među najbrojnjim vlasteoskim rodovima, i spadaju u rijetke plemićke antunine, a k tome su i među najbrojnjim plemićima upisanima u lazarine iz pobožnosti, i Luka Marinov Bunić jedan je od njih.⁸⁴ Čini se da je obitelj Medo formirala veze s jednim ogrankom roda Bunić koje su potrajale tri generacije. Nije moguće ništa detaljnije reći o naravi dotičnih veza, no različit pravni status nije bio prepreka uspostavi kako međusobnih poslovnih veza i sklapanju trgovačkih društava tako i uspostavi prijateljskih odnosa između vlastele i pučana.⁸⁵

Prvi članovi roda Sagrojević-Krivososević-Stjepović brzo su društveno napredovali od Bosne preko Šipana do Dubrovnika, i bili su upisani u bratovštinu Sv. Antuna već 1519. (Tomo i Frano Sagri), i tako utrli put u bratovštinu svojim potomcima: i Tomo Stjepović Skočibuha i njegov sin Vice bili su među najistaknutijim i najbogatijim antuninima svoga doba. Čini se da je Vice Stjepović Skočibuha bio društveni kapital koji je Marija donijela u brak, no Antun i Vice uspostavili su blizak prijateljski i poslovan odnos. Naime, osim zajedničke suknarske radionice, Vice je Antuna 1588. imenovao jednim od skrbnika svoje djece i izvršitelja svoje oporuke, i k tome mu je oporučno ostavio pet škuda.⁸⁶ I Ivan Fačenda iz antuninskog roda Vukasovića, porijeklom iz Popova polja, i Vicin zet oženjen za njegovu kćer Francicu, imenovao je Antuna skrbnikom svoje žene i djece 1603.⁸⁷ Bliski odnosi između obitelji Medo, Stjepović i Fačenda

za povijesne znanosti u Dubrovniku HAZU-a, 2010), pp. 35–60; za biografiju Miha Marinova Menčea vidi: Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika*, sv. 5: *Odabrane biografije E – Pe*, pp. 246–247.

⁸² Curić Lenert, Lonza, »Bratovština Sv. Lazara u Dubrovniku«, pp. 106, 109, 110, 111.

⁸³ DAD, *Tutores notariae*, sv. fond 12, ser. 3, vol. 5, fol. 68v; DAD, *Testamenta notariae*, sv. 56, fol. 28v.

⁸⁴ Za rod Bona vidi: Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika*, sv. 2: *Vlasteoski rodovi A – L* (Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti u Dubrovniku HAZU-a, 2012), pp. 91–132, a za Luku Marinova Lukina, p. 106; Curić Lenert, Lonza, »Bratovština Sv. Lazara u Dubrovniku«, p. 107.

⁸⁵ Janeković Römer, *Okvir slobode*, pp. 277–283; Pešorda Vardić, *U predvorju vlasti*, pp. 188–195.

⁸⁶ Tadić, *Dubrovački portreti*, pp. 230–231.

⁸⁷ DAD, *Tutores notariae*, fond 12, ser. 3, vol. 5, 57r. Za Fačende vidi: Masi, »Alcune famiglie«, pp. 246–260.

nastavili su se i dalje: Marija je, naime, kao skrbnike i izvršitelje svoje oporuke imenovala jednog od Vicinih sinova, Frana Stjepovića Skočibuhu, i Dominika Fačendu, brata Ivana Fačende oženjenog za Vicinu unuku.⁸⁸

Par mjeseci nakon Ivana Fačende preminuo je i Antun, a za skrbnike svoje žene i kćerki imenovao je ili pouzdano potvrđene istaknute antunine, poput spomenutog Marina Radulovića, budućeg markiza Polignana, ili one čija su prezimena na popisu antuninskih rodova, Nikolu Sfondratija (Nicolaus de Sfondratis), koji mu je, čini se, bio svojta, Stjepu Hrabrog (Stephanus Hrabri), člana roda Dobrijević Hrabri prijevodom iz Zvornika u Bosni, Božu Lovrina Alligrettija (Natalis Laurentii Alligretti), pripadnika roda Radosaljić Alligretti porijeklom iz Bosne.⁸⁹

Vrijedi kratko se osvrnuti na Nikolu Sfondratija, državnoga tajnika. Naime, dubrovački rod Sfondrati navodno je ogranak kremonske plemićke obitelji, čiji se član Bartolomej doselio u Dubrovnik sredinom 15. stoljeća i bio također rodonačelnikom tajničko-notarske dinastije u Dubrovniku. Naime, tri su njegova potomka služila Dubrovniku kao tajnici i notari, a posljednji od njih bio je upravo Nikola koji je postavljen za tajnika 1572.⁹⁰ Frana, žena Nikole Sfondratija, bila je, čini se, Marijina tetka s majčine strane, kojoj je Marija ostavila pet dukata.⁹¹

Marijina oporuka otkriva još nekoliko veza s antuninima: uz već spomenute, za skrbnike i izvršitelje svoje oporuke imenuje još i rođakinju Mariju, ženu Ivana Karamunde iz antuninskog roda Vukšanović-Karamunda porijeklom iz Popova

⁸⁸ DAD, *Testamenta notariae*, sv. 56, fol. 28v: »Lasso li epitropi et essecutori di questo testamento ser Luca Marino de Bona, Francesco di Steffano Scocibuha, Benedetto de Primo, Domenico Facenda, Francesco Vlaichi, Nicollo Braichi, e Maria moglie di Giovanni Caramonda, mia cara cugina, alli quali raccomando l'anima mia.« Masi, »Scoccibucca (Skočibuha) and Faccenda (Fačenda)«, p. 274.

⁸⁹ DAD, *Tutores notariae*, fond 12, ser. 3, vol. 5, fol. 68v. Za tablični pregled antuninskih rodova vidi: Pešorda Vardić, *U predvorju vlasti*, pp. 40–43.

⁹⁰ Relja Seferović, »Foreign Teacher and Humanist: Nascimbene Nascimbeni on Rhetoric in Dubrovnik«, *Zavod za povijesne znanosti HAZU-a u Dubrovniku*, 14 (2010), pp. 99–141, na pp. 116–117.

⁹¹ DAD, *Testamenta notariae*, sv. 56, fol. 28r: »E per che hò cinque zie, sono à nome prima Frana Silvestrova, Frana Sfrondatova, Perra Givova, Catta Stiepcova et Agneta di monaca in santo Marco, alle quali lasso à ducati cinque per una per amore, et alla figliola di Cata Stiepcova zitela lasso ducati tre per amore.« Kasnije u oporuci opet spominje Stjepkovu Katu i jasno kaže da je Kata njezina draga tetka, sestra pokojne joj majke, koju moli da se useli u njenu kuću kako bi neko vrijeme provela s njenom neudanom kćeri. DAD, *Testamenta notariae*, sv. 56, fol. 28v: »Hora prego caramente à Cata moglie di Stefano de Ruschi, mia cara zia, sorella di mia quondam Madre, che si degnasse, per sua gratia, di stare in casa mia, insieme con mia cara fiola Perra, per uno mese ò piu, quanto à lei piacesse.«

polja; Benedikta Prima († nakon 1627), unuka Vice Stjepovića Skočibuhe, iz antuninskog roda Dobreljević-Primo porijeklom iz Sutjeske u Bosni, i Nikolu Brajkovića iz antuninskog roda iz Župe dubrovačke.⁹² Članovi antuninskog roda Bratosaljić (s alternativnim nazivom roda Sasin), porijeklom iz Stona, bili su među postojano bliskim Marijinim vezama: jedan od njezinih triju od oca imenovanih skrbnika bio je Teodor Sasin (Theodorus Sassi), čija je kćerka Marija bila udana za Marina Stjepovića Skočibuhu, jednoga od Vicinih sinova, a Marin Sasin navodi se kao svjedok za njezinu oporuku.⁹³ Kod Bernarda Zuzorine čuvala je svojih četiri stotine dukata, koje su njene dvije kćerke trebale podijeliti.⁹⁴ Antuninski rod Zuzorina (Zuzorić je jedan od alternativnih naziva roda), podrijetlom je iz Drijeva u Hercegovini, a na dubrovačko su područje stigli oko 1400.⁹⁵ Po svoj je prilici riječ o bratu Cvijete Zuzorić (oko 1552–1648), slavne ljepotice velike naobrazbe i pjesnikinje, oženjenog u rod Vukasović-Façenda, koji se bavio trgovinom.⁹⁶

Naposlijetku, Marija je, pavši u krevet, umrla u kući Marije Klašić, udovice Ivana Klašića.⁹⁷ Klašići su podrijetlom, čini se, iz Bosne, i prometnuli su se u jednu od vodećih stonskih obitelji; Ivan Klašić, kao i njegova braća, obogatio se trgovinom u Beogradu, te se, zadržavši kuću u Stonu, preselio u Dubrovnik. K tome, bio je član i bratovštine Sv. Antuna i Sv. Lazara (kao i njegova braća).⁹⁸

Analiza Antunovih i Marijinih bliskih društvenih kontakata jasno ih smješta među elitno građanstvo institucionaliziranih u bratovštinu Sv. Antuna koji su se prije svega bavili pomorstvom i trgovinom. S obzirom na to da je Antun bio punopravni lazarin još treba objasniti gotovo potpuni izostanak lazarina

⁹² DAD, *Testamenta notariae*, sv. sv. 56, fol. 28v: »Lasso li epitropi et essecutori di questo testamento ser Luca Marino de Bona, Francesco di Steffano Scocibuha, Benedetto de Primo, Domenico Facenda, Francesco Vlaichi, Nicollo Braichi, e Maria moglie di Giovanni Caramonda, mia cara cugina, alli quali raccomando l'anima mia.« Pešorda Vardić, *U predvorju vlasti*, pp. 40–43. Za Benedikta Prima kao Vicina unuka vidi: Masi, »Scoccibucca (Skočibuha) and Faccenda (Façenda)«, pp. 270, 274.

⁹³ DAD, *Pacta matrimonialia*, sv. 10, fol. 19r; DAD, *Testamenta notariae*, sv. 56, 28v–29r. Pešorda Vardić, *U predvorju vlasti*, p. 40. Za ženidbenu vezu između Marina Stjepovića Skočibuhe i Marije Bratosaljić Sasin vidi: Masi, »Scoccibucca (Skočibuha) and Faccenda (Façenda)«, p. 274.

⁹⁴ DAD, *Testamenta notariae*, sv. 56, fol. 27v–28r: »E per che si trovare al presente nelle mani di Bernardo Zuzori, ducati quatrocento del mio <...> voglio che dette sorelle gli spartano per la mità.«

⁹⁵ Pešorda Vardić, *U predvorju vlasti*, p. 43.

⁹⁶ Masi, »Alcune famiglie«, p. 251 i bilj. 142 na p. 251.

⁹⁷ DAD, *Testamenta notariae*, sv. 56, 28v–29r: »Interrogato de causa scientiae disse per modum ut supra, <...>, de loco in casa di Maria rel. di quondam Gio. Clascich, qui in Stagno, <...>.«

⁹⁸ Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika (A – L)*, pp. 332–333; Curić Lenert, Lonza, »Bratovština Sv. Lazara u Dubrovniku«, p. 81.

iz njihova uskog kruga. Tajnik Nikola Sfondrati jedina je iznimka s obzirom na zanimanje, a spojila ih je, čini se, ženidbena veza između Nikole i Frane, Marijine tetke. S iznimkom roda Bratosaljić Sasin, svi Antunu i Mariji bliski antuninski rodovi bili su porijeklom iz bosanskohercegovačkog zaleđa, što moguće govori u prilog ovdje predloženom Antunovom porijeklu. Društvene veze bile su im postojane, i koliko to izvori dopuštaju pratiti, prenosile su se s generacije na generaciju, poput Bunića, Sasina, Stjepovića i Fačende. Čini se da je odnos s Vicom Stjepovićem Skočibuhom, jednim od najuspješnijih i najuglednijih građanina svoga vremena, bio među Antunovim čvršćim društvenim čvorištima, a odnos im se temeljio na ženidbenim vezama, poduzetničkim interesima i uzajamnome povjerenju.

5. Zaključna razmatranja

Suvremenim su autorima glavni izvor za Medin životopis stari dubrovački biografi istaknutih sugrađana, Đurđević, Crijević, Slade Dolci i Appendini. Međutim, ti su biografi, zbog oskudne građe, često bili primorani domišljati se kako bi na temelju malobrojnih, nepovezanih i često anegdotalnih podataka sastavili cjelovitu natuknicu o Medi; što je njihov životopis dulji, poput Appendinijeva, to znači da su si dopuštali veću interpretativnu slobodu te da su tim manje pouzdani a ipak tim privlačniji suvremenim autorima. Kao što su i stari biografi reciklirali Đurđevićeve podatke, tako su i suvremeni autori nerijetko nekritički preuzimali njihove bio-bibliografske podatke o Medi. Tako današnja znanost još gdjekad govori o Medi kao o potomku grčkih imigranata, velikom Pinellijevom prijatelju, pripadniku kulturnoga kruga Nikole Vitova Gučetića, matematičaru i znanstveniku.

Cilj ovoga rada bio je kritičkim čitanjem starih biografa odbaciti neke od njihovih biografskih crtica o Medi, poput one o njegovu grčkom porijeklu, a društveno-povijesnom kontekstualizacijom otprije poznatih podataka i novih spoznaja stečenih arhivskim istraživanjem ponuditi prikaz Medina životnog puta čvrsto smještenog u kontekst Dubrovnika druge polovice 16. stoljeća. Fokus rada bio je na društveno-ekonomskim aspektima Medina života.

Antun Medo je po svojoj prilici bio rođen oko 1546. u obitelji doseljenika iz bosanskohercegovačkog zaleđa. Uspon na društvenoj ljestvici započeo je Antunov otac Kristof koji je 1540. godine, ili malo nakon toga, bio primljen u kapitul nedavno osnovane bratovštine Sv. Lazara, strukovnog udruženja trgovaca na Levantu, i time dobio potvrdu pripadnosti elitnome građanstvu (*cittadini* ili *cives* kako ih izvori nazivaju). Svojim je ulaskom u bratovštinu u nju utro put svome sinu Antunu, koji je punopravni lazarin postao 1566, ili malo

nakon toga. Antun se osim lukrativnom trgovinom na području Osmanskoga Carstva, bavio i suknarskim poduzetništvom, koje je uključivalo uvoz kvalitetne španjolske vune i posjedovanje suknarske radionice u Dubrovniku, i ulaganjem kapitala u napuljsku banku (*Monte di Napoli*), koje mu je donosilo relativno laganu i sigurnu zaradu. U svojim ranim tridesetima oženio se Marijom Matulinović, kćerkom pok. Paska Marinova, lopudskoga kapetana i brodovlasnika i, po svoj prilici, antunina, koja mu je kao glavna očeva nasljednica u dotu donijela brojna dobra poput nekretnina u Orašcu u Dubrovačkom primorju i na Lopudu te zemlju na Mljetu. Osim materijalne imovine, Marija je Antunu u dotu donijela i značajan društveni kapital: istaknuti rod Radulovića, antunine, pomorce i trgovce, i, na vrhuncu svoje moći, markize Polignana, s kojima su Matulinovići bili povezani ženidbenom vezom, te svoga tetka Vicu Stjepovića Skočibuhu, jednog od najbogatijih i najuvaženijih antunina i uopće građanina svoga vremena. Antuna će s Vicom vezivati doživotan poslovno-prijateljski odnos. Velika većina ostalih Antunovih i Marijinih bliskih kontakata bili su pripadnici istaknutih antuninskih rodova porijeklom iz bosanskohercegovačkog zaleđa, mahom trgovci. Jedina iznimka bio je državni tajnik Nikola Sfondrati, pripadnik takoreći tajničko-notarske dinastije Sfondratija, porijeklom iz uglednoga kremonskog roda. Jedina dva potvrđena Antunova učena kontakta spomenuti su Gian Vincenzo Pinelli i Juraj Dubrovčanin, profesor filozofije u Padovi, s kojim je Medo bio u znanstvenoj prepisci, sudeći po Jurjevom pismu upućenom Medi iz Padove 1601. godine u kojem mu odgovara na upit o tome kakvo bi stajalište aristotelovci trebali zauzeti prema ptolemejevskom epicikličkom sustavu.⁹⁹ Spomenuti Trojan Radulović, Antunova svojta i mlađi prijatelj, također je jedan od Jurjevih adresata, a spojio ih je Jurjev brat, Ivan Dominik, s kojim je Trojan studirao u Padovi.¹⁰⁰ Trojan je, razložno je pretpostaviti, preporučio Antuna i Pinelliju i Jurju. Niti jedan od zasad dokumentiranih kontakata ne navodi na to da je Antun spadao u kulturni krug Nikole Vitova Gučetića (1549 – 1610). Najbliže veze odraz su glavnih društvenih uloga i društvenog identiteta pojedinca, a Antunova osobna zajednica sugerira da je Antun bio prije svega uspješan i imućan trgovac pučanin koji se kretao u krugu najuglednijih dubrovačkih građana, pomoraca i trgovaca svoga vremena. Štoviše, Kotruljevim riječima, Antun je bio »pravi trgovac« koji je na vlastitu pobudu ulagao u svoju naobrazbu i, u svojim se pedesetima, na zalazu karijere, posvetio izučavanju filozofije, sastavljanju i izdavanju svojih triju djela.

⁹⁹ Girardi-Karšulin, Martinović, »'Georgius Raguseius Antonio Medo Ragusino'«, pp. 653–659.

¹⁰⁰ Girardi-Karšulin, Martinović, »'Georgius Raguseius Antonio Medo Ragusino'«, p. 654.

Antun i Marija imali su dvije kćeri, Mariju, udanu za Frana Gleđevića, i usidjelicu Përu, pa se s Antunovom smrću 1603. ugasila muška linija obitelji Medo.

Dodatno arhivsko istraživanje, kako u dubrovačkom tako i u talijanskim arhivima, dalo bi odgovor na neka još otvorena pitanja i upotpunilo našu sliku o Medi te pružilo čvrst okvir za Medinu intelektualnu biografiju, koja će biti tema našeg budućeg istraživanja.

New Contributions to the Biography of Antun Medo (c. 1546–1603)

Summary

This paper presents the biography of Antun Medo (c. 1546–1603), a Ragusan commoner merchant and an Aristotelian philosopher, firmly embedded in its socio-historical context of the second half of the 16th-century Ragusa. At times uncritically taken over from Ignazio Giorgi (1675–1737) and other early biographers of prominent Ragusan authors and scholars, biographical information about Antun Medo is here corrected, expanded upon, and contextualized on the basis of novel insights gained through archival research.

Key words: Antonius Medus, Ragusa, 16th century, social relations, commoner merchant, late Renaissance philosopher